

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

ha- Boneh

Lemberg, Shanah 1 (1904) ; damit Erscheinen eingestellt

סיבוט סימיל סימתכמ.

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12870](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12870)

מכתמים לימים טובים (מאת מ"ד"ה).

א. (שבת וי"ט). ביו"ט אנו אומרים „אתה בחרתנו“ כי בו מותר רק לברור היפה בנפה, הסולת מתוך הפסולת, ולא להיפך, כמפורש במשניות ביצה פ"א כשמאי ולא כהלל. —

שינה בשבת וי"ט תענוג כי נעמה; לכן דורשים המגידים בימים ההמה, למען יישנו השומעים ותמתק למו תרדמה.

ב. (יוה"כ). חכו"ל מנו ביוה"כ ה' ענוים, ונוסף עליהם בזה"ו ענוי-נפש פנימה, לשמוע אל תפלת השי"צ הע"ה ולדרשת המטיף התלויה על בלימה.

ג. (יום היחס) היום שבין ר"ח סיון לשלשת ימי הגבלה זה יום היחס (כי בו חל יוה"כ המיוחד שנקרא כן ע"ש אמרם במשנה סוף תענית שבו יצאו ב"י במחול ואומרות וכו' תן עיניך במשפחה) — הוא יקרא בפי יהודי-אונגארן בשם „פאללאק“ ויש לתת טעם וסבה. להקריאה של חבה, כי כן דרך הפולגניים מלפנים מאז, שההורים בוחרים לבנם כלה נאה וחסידה ולא הוא בעצמו — מצא אשה ולא מוצא אני — ועפ"י רוב בוררים ממשפחת היחס; וכה בטרם נגמר השדוך עפ"י משה הסרסור הנאמן לקבלת התורה בת-השמים (כאמרם: מורשה, מאורשה), בקש הקב"ה, אשר קד שגו במצותיו (והסי': הרבו עלי מאד מהר, בני' תר"ג), להביא לפניו ספר היוחסין, זכות אבות, וחתן-התורה מהר לקדשה בטרם שיראנה ויאמר „נעשה ונשמע“ טרם ידע מה כתוב בה, והזווג עלה יפה והיא תהלתנו ותפארתנו סלה!

ד. (פסח) כילי אמר בשבתו על הסדר נוסח הרגיל: כל דכפין ייתי וייכול. וישאלהו בנו: מה נשתנה? כלומר הלא תמיד אתה מונע מרעב לחם וצא תאמר לו. — אף הוא השיב לו: עבדים היינו לפרעה! כלומר אין זה כי-אם דבר-שפתים ולא מלבי, כי כמוני כפרעה אומר ואינו עושה מבטיה ולא מקיים. —

ה. בפרקי אבות נקרא ת"ח בשם „בור סיד שאינו מאבד טפה“; לכן להיפך ע"ה הוא בור המאבד טפה. הא כיצד וטפה זו מה היא לה? הרי כשמגיע בסדר הגדה למכות: דם

מכתמים לימים טובים

צפרדע וכו' הוא חושב כי יען שכל תיבה היא מכה בפני-עצמה, אי"כ גם מכות-בכורות, לדעתו, שתיים הן וטובל אצבעו בכוס ומוזה עליהן שתי טיפות ומאבד טפה אחת בשגגה! — על-כן יאמר שככה לו יעשה כמשפט הזה מדה כנגד מדה, כי גם הוא בהגיעו לוידו: אשמנו, בגרנו וכו' ומתופף על חוהו אצל כל מלה, וכך הוא מונה: דברנרדופי, לשני עונות ולוקה שתיים, כפלים כחטאתו על כי הוסיף מכה בבכור-מצרים. —

(ו) תופש ישיבה שלה לכלי עשיר את אחד הבחורים, לאכול על שלהנו לחמא עניא בליל-שמורים. ויתן בעה"ב לפניו מעט אוכל וכוס יין קמנה פיה צר, ולהסיה דעתו מהלכות אכילה ושתייה כדת הסיעו לדברי-תורה הלכות הפסח, וישאלהו לאמר: מה ראה ר' יהודה על ככה לתת סימנים בעשר מכות ויעמידן על שש. "דצ"ך עד"ש באה"ב"? אף האורח הצעיר השיב לו בערמה ויען: יען מנהג ישראל הוא לטבול האצבע בכוס ולהשליך מתוכה טפה אחת על כל מכה! ומה יעשה מסכן כמוני אשר הגביע שבכפו בגפו לא יכיל יותר מעשר טפות וכי ישפכן ארצה יתרוקן כלו ומה ישתה? לכן מדאגה מדבר בא ר"י הנקרא בעל-שם בסמניו והקדים רפואה למכה זו וחקר ותקן דרך קצרה להיות לוחש על המכה לכלול המכות כלנה ולתמוך יסודתן בשלש תיבות, או אז בהשתפך מהכוס רק שלש טיפין תחת עשר, לא ידע כ"כ כי יביאנו חסר, ויבטח הנותן בכוס עינו, כי יגיה אל פיהו העודף מיינו.

(ז) מלמד שאל את אחד תלמידיו בחדר: איה מקום מנתי "מכות" באיזה סדר?
ויענהו: בעל החגרה נתן בלב להורות, כי נסמכו מכות למסכת בכורות!

על השאלה: מדוע אין אנחנו עושים זכר לדורות, על המסופר ביצ"מ במכות בכורות, "ולבי" לא יחרץ כלב לשונו"? שלש תשובות בדבר. (א) חז"ל אמרו שלא לדור במתא דלא נבח בה כלבא דתמן שכיחי גנבי; ולכן המנהג שהילדים גונבים ושוממים האפיקומן מתחת הכר, לסימן שלא נמצא כלב — (ב) אמרו: אליהו בעיר כלבים שוחקים, מה"מ בעיר נובחים; וע"כ

מעמידים כוס של אליהו כאשר הוא מלאך הברית (ובשמו נקרא „כסא של אליהו“) ובזכות דם מילה נגאלו ישראל, ובגלל בואו לא נבחו אף לא שחקו שבא גם מה"מ להריגת הבכורים ונאלמו דומיה. — ג) טעם פשוט ואמת כי ממצרים ועד הנה שאון קמינו עולה תמיד והני כלבי דחציפין נובחים, ובפרט בזמן חג הפסח הנה באים בעלילת רצחדתי ואומרים שאנחנו ילדים זוכחים. —

ט) (ימי הספירה) יש רבני-טעמפעל שאינם עושים כדת הש"ע, בחדש ניסן מספידים שלא כהלכה ובימי הספירה מסדרים קדושין. וטעמם ונמוקם עמם כי באמת על המת לא בוכים ואינם מתאבלים, ולבם שמה ועלו ונהנים משכר הדרישה שמקבלים; והמצוה „וספרתם לכם“ בעיניהם קלה, מפני ההכנסה שלהם גם מהכנסת כלה, ולפי שדנים ג"ש מעצמם כי כן המצוה „וספרה לה“ הדל להיות לה אורח בדרך נשים והמרכה לספר המעות היו משובח.

י) (שבועות) בחג זמן מתן תורתנו הקדושה המנהג לאכול לביבות (קרעפלעך) בעלי צלעים שלשה, לפי שכל מעשה אותו יום הי' משולש: אוריין תליתאי ירחא תליתאי עם תליתאי וכו' (בס' „דברי חכמים וחדותם“ ח"א הארכתי).

יא) (סוכות). האתרוג בנוה שתול, אם בו מום למעלה מחוטמו פסול; כן האדם ממעל לחוטם לו עינים ולמטה ממנו הפה והשפתים. אשרי הגבר הריחו ביראתיה' ולו לב טהור ורך, בורת ברית לעיניו ולא יביט און, גם נזהר ונשמר מכל דיבור אסור ודבר-בליעל, הוא זה ישר וכשר מן המהדרין וראוי לברכה ותהלה; אכן אף מי שאינו יודע להזהר בסמני-טהרה למטה מחוטמו והוא נדיב משכיל אל דל בעין-יפה ועוסק בצרכי צבור בגלל הכלל באמונה ותמים, אעפ"י שחטא בפה וניב-שפתים ישראל הוא ולא ידה ממחנה העברים.

יב) (סדר המערכה בגבולין). מערכה גדולה נשגבה, שיש ביד אצבע קטנה עבה, אלמלא המערכת והחוצצת היתה הכף הפרושה לשלום עליכם נכנסת ומתרוצצת בחדרי בטן, באין מעצור קטן נצב לשטן. — וזאת שנית שיש קרקע מתחתית תיבת אבק-טבק שמריחום בו. לולא זאת היה מי שמתכבד

צמה,
בכוס
על-כן
גם
אצל
ותים,

רים,
לפניו
בילה
מר:
מידן
לו
זליך
אשר
דצה
קרא
גרה
דתן
חת
כי

מכו

על
?

לא

ים

ב

בצביטה תוחב ונועץ שם אצבעותיו עד תהום עמוקה תחת —
ועוד בה שלישיה שיש בביהכ"נ כותל מערבי ומזרחי, לולא כן
היה הבא שמה הולך קדימה לפניו ופוסח על ראשי העם עד
אפס מקום, והיוצא לאחוריו מתפלת ש"ע נסוג ונזור לאין קצה
גבול וסוף — והמערכה הרביעית שיש רבים עתה מתפללים
בנוסה ספרד בקלוזי ומתנהגים בחסידות ועכ"פ הבושת תעצור
בעד עבירה בגלוי, לולא הם אזי הי' כבר הפרוץ מרובה על
העומד, פג טעם מנהג גדר וסיג, מקרא שמים עבר כמים,
היהדות הישנה הנאמנה הלפה כעננה והודה פנה, ותושיה נדחה
מפני הדש, העשוי לבלי דת אשר לא כדת!

אשת חיל. *

תרגום מאת: יצחק שענבלום.

א.

בעיר לייפניק בבזחם חי לפני מאה שנים בערך איש הנודע בתמימתו וצדקתו
ושמעון יעסעל שמו. הוא היה אב למשפחה עניה ובועת אפו עבד להוציא מטרכלתו
הקטנה די פרנסת אשתו וששה בניה. אבל העסק הזה לא הספיק לו די צרכיו.
החוסר והעוני היו אורחים ידועים בביתו. אולם מעולם לא היה עוד מצבו כה ברע
כמו עתה. זאת היה קרוב לימי החנוכה. בחוץ שרר קור גדול ובני משפחתו ישבו
לפני עלות השחר בהחדר האירוסובק קפואים רואנים ודעבים; הם לא ידעו איפה
לקחת את הכסף הנחוץ להחיות את נפשם יום אחד. בלב עצב ונונה לקח האב את
השק הריק, שמהו על כתיפיו ויצא החוצה לבקש לחם. ¶

„חכו בני במתון, אקוה כי עד מהרה אוכל לשוב אליכם ולהביא לכם מעט
אוכל, איך שיהיה, אף אם אשכור היום רק מעט אמחר לשוב בערב להדלקת
נרות החנוכה.“

„ישלח די לך את אליהו הנביא שיעזור לנו“ — קראה אשתו אשת-החיל —
כמו שהושיע לאיש החסיד שבין לילה אחד בנה בעדו ארסון נפלא. יברכך די
וישמרך יאר די פניו אליך ויחונך ישא די פניו אליך וישם לך שלום.“

אחרי כן שבה האם הדואגת הלבישה את שני בניה הבכורים שילכו להתפלל
לבית-המדרש את תפלת-שחרית, וארכעה בניה הקטנים שכבו עוד על מטתם ונמו את
שנתם. אשת-החיל החרדה לקחה את סדר-התפלה בידה והתפללה תפלת-שחרית
מעמקי לבה המלא בטחון לדי, הוא לא נמרה עוד את תפלתה כאשר שב האיש
במהירות ובשמחה הביתה.

*) הספור הזה נוגע קצת לקורות חיי רבנו הנאון רשכבה"ג מוה"י ברוך
פרענקיל זצ"ל בע"ס „ברוך טעם“, ועטרת חכמים.“